

NOVI SAD

ovogodišnja likovna sezona

Pisati o ovoj, tekućoj likovnoj sezoni u Novom Sadu uz male izmene gotovo je isto kao i pisati o nekoj od prethodnih sezona, jer se ovde na likovnom planu malo šta dešava. Samo neke reprezentativnije izložbe razbijaju ovu monotoniju ali u takvim vremenskim intervalima da se opšta slika gotovo i ne remeti.

Likovni život u gradu oseća se zapravo s vremena na vreme.

Za ovu likovnu sezonu to je naročito karakteristično, i ta sadašnja situacija iznela je na videlo za novosadske prilike jednu gotovo paradoksalnu okolnost. Tek sada se vidi koliko gradu nedostaje jedna tako nevelika i neugledna izložbena prostorija kakva je bila ona u zgradi Tribine mladih dok su tamo još priređivane izložbe i dok nije počeo onaj maratonski i nedogledan proces oko adaptiranja ove omladinske ustanove.

I siromašna, i mala i neugledna, ova galerija ipak je postojala niz godina, i onima koji vole likovne umetnosti ispunjavala jednu znatnu prazninu. U stvari, više godina unazad bili smo svedoci dve istovremene a veoma različite izložbene politike. Tribina mladih s jedne i galerija Matice srpske sa druge strane. Prva, godinama sa nevenkom izložbenom prostorijom u kojoj nema čak ni prozora, a druga, galerija prostrana svetla. Ako je Novi Sad i imao vremenskih intervala u kojima je likovna aktivnost bila življa i primetljivija, onda je puls te živosti u najvećem broju slučajeva davala ta mala galerija u Katoličkoj porti, u kojoj je skoro svake druge nedelje bila priređena po jedna izložba. To nisu uvek bile najkvalitetnije izložbe, to nisu bili uvek najpouzdaniji kriterijumi odbira, ali su to zato često za Novi Sad bili prvorazredni likovni događaji. I šta bi zapravo, a to je čini se ovde i najvažnije, šta bi jedan Novosađanin mogao da vidi od savremenih likovnih strujanja i pokreta, šta bi mogao od savremenog jugoslovenskog likovnog stvaralaštva upoznati da nije bilo galerije Tribine mladih? Najveći deo likovnih zbivanja u našoj zemlji, pa i neke inostrane umetnike prikazala je ta galerija bez koje bi sve to za Novosađane ostala terra incognita. Moralo bi da se čeka sve do ovih dana u Radničkom univerzitetu održane izložbe slika iz Beogradskog muzeja mo-

Milan Trkulja: Figura

derne umetnosti da se vidi šta se kod nas stvaralo u poslednjoj deceniji.

U svetlu ovako vođenog i ovako konstituisanog izlagačkog programa, delovanje drugih novosadskih institucija koje mogu da organizuju izložbe izgleda kao monotonija jednog provincijskog miljea. Ne treba zaboraviti, kada se govori o galeriji Tribine mladih, govori se o prošlosti, o prošloj i prošlim likovnim sezonama u kojima je Tribina bila uvek u okviru, pa i preko okvira svojih mogućnosti protagonist najživljih izložbenih aktivnosti.

Galerija Matice srpske vodi međutim jednu sasvim drugačiju izlagačku politiku koju je prilično teško razumeti i prihvatiti. Tu izložbe slede posle sporih i dugih priprema. Pa ako su one u najvećem broju i veoma dobro organizovane i uredene, one su izvanredno retke. U težnji da ne pokaže publici ništa što ne bi bila proverena i zvanično potvrđena vrednost, ova institucija okrenula se sasvim istoriji i retrospektivama. Ta serioznost ipak s vremena na vreme biva ugrožena; taj se pogotovo utisak ima kada posetilac luta izložbom vojvodanskih umetnika tražeći i retko nalazeći nešto iznad čemerne i inertne prosečnosti.

Takvu izlagačku politiku, ponavljamo, teško je razumeti već i stoga što je Novi Sad tako blizu Beograda, toliko na domak jednog vrlo razvijenog likovnog života, pa se u njemu ipak ne nalazi inicijativa da se ta prednost iskoristi, da se zanimljivije izložbe prenesu i predstave novosadskoj publici. I tako, dok Beograđani gledaju izložbu iskopina iz Lepenskog Vira, jednu prvorazrednu kulturno-istorijsku i likovnu novost, mesec i više dana u galeriji Matice srpske stoje izložene novogodišnje čestitke i razglednice kao kakav likovni kuriozum prvog reda. Serioznost te izlagačke politike tu je sasvim dovedena u pitanje.

Treba li se nadati nečem boljem, i kada? Treba li čekati da Radnički univerzitet proširi svoje izlagačke aktivnosti, ili da se u izlagačkim planovima Galerije Matice srpske nešto promeni i oživi, ili pak da ponovo bude otvorena galerija Tribine mladih u nekoj novoj, za to adaptiranoj prostoriji. Odgovor nije lako dati.

Petar ČURČIĆ

simpozijum o ujedinjenoj omladini srpskoj

Ima u našoj prošlosti izvesnih trenutaka koji svojom protivrečnošću, političkim aplikacijama, nedovoljno jasnim društvenim tendencijama, vode istorijskim zabludama, mistifikacijama i dilemama. Nije to samo i uvek posledica neizvučenih i neistraženih pojava, koje opravdano umanjuju mogućnost objektivnih i realnih ocena i sinteza, već ponekad tendenciozno i pragmatično povezivanje njihovih osnovnih i razvojnih obeležja.

Simpozijum o Ujedinjenoj omladini srpskoj, koji je održan u Novom Sadu decembra 1967. godine u organizaciji Matice srpske vredan je pažnje upravo zbog toga što ulazi u jedno tako pitanje na kome su pomenute zablude i nesporazumi, kao i nenaučna rasuđivanja sasvim moguća i koja su se u našoj istoriografiji već pojavljivala.

Mada simpozijum, sem u jednom broju radova nije predstavljao nov naučni doprinos, to nikako ne umanjuje njegov značaj, pogotovu što je jedno takvo pitanje pokušao da osvetli kompleksnije: šta je pokret predstavljao sa kulturnog, političkog, istorijskog i šireg društvenog stanovišta, njegove odraze i uticaje na slične pokrete kod drugih naroda sa kojima su Srbi bili u društvenim, kulturnim i političkim dotirima.

Takva orijentacija simpozijuma zaslužuje posebnu pažnju i realno ukazuje na činjenicu da Novi Sad ima snaga, naučnih i institucionalnih da i dalje nastavi sa jednom ovakvom praksom.

Pokušaj da se odredi opšti karakter pokreta Ujedinjene omladine srpske, kojim se svojevremeno i građanska istoriografija bavila, nije u izvesnim slučajevima prevazišao već poznate dileme u kojima se pomenuta istoriografija i sama nalazila.

Da li je pokret po svojim programskim težnjama i ambicijama, za koji se svi slažu da je imao kulturno-nacionalne i oslobodilačke osnove, bio usko srpski, ili je u svojim opštijim i dalekosežnijim ciljevima podrazumevao i šire jugoslovenske koncepcije? Teško je dati jedan određeniji odgovor, jer je i sam pokret, baziran na liberalnom građanstvu kao svom nosiocu, idejno veoma heterogen, nepovezan i protivrečan, imao u suštini svoje leve i desne orijentacije.

Rasprave o ovim neslaganostima, koje su u izvesnoj meri došle do izražaja i na simpozijumu, razumljivo veoma su nepohodne i potrebne ukoliko postoje stvarne osnove, ali čini nam se ukazuju na izvesna razmišljanja koja bi bilo teško prihvatiti kao naučna. Naime, kod nas u istoriografiji vlada jedno pogrešno uverenje da su jugoslovenske orijentacije i koncepcije izvesnih pokreta kod naših naroda sasvim prirodno progresivnije i radikalnije od usko nacionalnih. Pritom se često zapostavlja vreme u kojem su se ti pokreti pojavili, a ono je, razumljivo, polazna pretpostavka za njihovo naučno razumevanje. Kod naših naroda u procesu nacionalne i kulturne afirmacije, nacionalnog potvrđivanja uopšte, odvija se i borba za nacionalnu nezavisnost, koja sasvim prirodno tim pokretima daje specifičnija obeležja, naglašava veći stepen nacionalizma, sužava njegove programe i orijentacije isključivo na nacionalne interese, nego u pokretima kod kojih se ti procesi ne odvijaju paralelno i istovremeno. Zato smo i skloni da prema osnovama programske orijentacije, pre svega kulturne i političke, pokret Ujedinjene omladine srpske ocenimo kao usko nacionalni, usko srpski, romantičarski, ali ne zato i manje radikalni, jer u svojoj osnovi, u vremenu u kom se pojavljuje ima nacionalno-oslobodilačku misiju, koja bez obzira na druge svoje tendencije zadržava stepen stvarne progresivnosti i naprednosti. Ukoliko je i imao širih tendencija, jugoslovenskih preokupacija, imao ih je isključivo u tom oslobodilačkom smislu — u ideji rušenja turskog i austrijskog carstva na Balkanu, ali mu je ideja jugoslovenstva, kao ideja ujedinjenja južnoslovenskih naroda bila nejasna, maglovita i u znatnoj meri dekadentna.

Neorganizovanost levih snaga građanskog društva, sužena socijalna osnova na kojoj počiva, sputavali su da se pokret objektivno nametne, kako kaže Vasa Vojevodić u svom referatu na simpozijumu, kao važan politički činilac ili da samostalno povede oslobodilačku borbu. Za razvijanje ovakve orijentacije pokretu je nedostajala idejna homogenost, unutrašnja snaga, jasnija i čvršća programska orijentacija.

Ranko KONČAR